Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזע בלאטט ערשיינט
רעגעלמאסיג דריימאל וואכענטליך
פאנזאג, מיטוואך אונד פרייטאג.
אונד קאסטעט
פיר עסטערריך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-ווערה.
האלביעהריג 5 " " " "
פיערטעלייהריג 2 גול' אונד 50 קר' עס.
פיר דיא איסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-ווערה.
האלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' עס.
פיערטעלייהריג 3 " " 75 " " "

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
אבאנירען
אין דער אדמיניסטראציאנס-פעלד
בעזיגנג מיט דיא עסטאנגע דעם
דיסקען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אי
פעסט
אלט-נאסטע גו' 1.
וואהרן מאן אויך דיא פרענומעראי-
ציאנסגעלדער צו יעדען בעליעבען.

Nr. 140, אכטער יאהרגאנג פעסט, מיטטוואך כ' כסליו ה.ת'ר'ל'ז'. Pest, den 6. Dezember 1876.

דיא רעליגיאנס-פרייהייט.

אין פארגער נוממער האבען וויר קורצין ער-ווähנט, דאס דאנגער אידאני אן דיא רעגיערונג אין אנגעלעגענהייט דער רעליגיאנס-פרייהייט איינע אינטערפעללאציאן געריכטעט האט. דא דיעזע פראגע וואיאהל אין דען פארטיא-פערזאממ-לונגען דער דעפוטירטען, אדס אין אפפענטליכער זיטצונג דעס ווייסטאגעס נאך אממער זעהר לעבהאפט בעשפראכען ווירד, אללען ווייר הייר-ריכער עטוואס אויספיהרליכער בעריכטען:

דיא אינטערפעללאציאן דעס הערין דאנגעל אידאני לייטעט: שאן אם 3-טען דעצעמבער פארגען אהרעס האט דער מיניסטער-פרעזידענט דיא פערזיכערונג געגעבען, בינען מורצעס אין געזעטען איבער דיא רעליגיאנס-פרייהייט איינצו-ברינגען, ווייטערס איזט אין פאללעס אהר פער-פאססען, איז נאך אממער איזט פאן דעם געזעטز-ען איבער דיא רעליגיאנס-פרייהייט ניכטס צו זעהען אונד ניכטס צו הארען, מיט שיינט, דאס איזטערע רעגיערונג דאך אין אין געזעטز-האט, וועסהאלב זיא ניכט בלאס דאס געלד דעס לאנדעס פערליערט, זאנדערן אוך אין געזעטز, וועלכעס זיא בעריישס פערטיג בייא זיך הערום טראגט, אום דאס אזוזאגען דעס ווייסטאגעס צו איזטערר-בריישען. מערקווירדיג איזט אן דער גאנצען מא-מיזען געשיכטע פאללגעמדעס: פאר איינגעם מא-נאטען ערא אינגעריע אין דען הערין מיניסטער-פרעזידענטען, דאס ער דאס אין איזיכט געשטעלל-טע געזעטץ דאך אינמאל איינברינגע, אונד דאס אנטוארטעטע הערר פאן טיסא ערזאנטע עס דיר הערין: ווייר בריינגען קיין זאלכעס געזעטץ, דא אין אונגארן אנגעהרן דיא רעליגיאנס-פרייהייט הערשט; דיא ליעבער הומעל! ווערד אינע רעליגיאנס-פרייהייט דיעזע דאך איזט, דיא בייא אינס הערשט; ווילל עמאנד צום ווידערזטיזע איבערטרעטען, דא מוס ער ערסט אינע דיזע נאך עסטערייך אינטערזוכהמען, אום דיעזען איבער-טרעטט דארט צו בעזיעהרלעסטעללען! דאמיט ער דאנן צוריק אונד ווילל הערר אין יידישעס מערבען הייראטען, דא ווילל מאן דיא געזעטצמע-מעגקייט דער עהע נעכט אנערקענען! נאך מעהר! דיא פאן דיעזער עהע הערזהערגעדען קינדער ווערדען אינפאר אדס באסטארדע (ממזרים) ער-קלערט! נין! דאס איזט קיינע רעליגיאנס-פרייהייט, דיא בייא אינס הערשט. עס מוסטע הויזיבער אינבערדינגען אין געזעטצען אינגעבראכט ווערדען! דאס דינס בזיהער ניכט געשעהען, זאנדערן אוך דער גרונד הערפאן, ווייל דיא רעגיערונג אינען קאמפף מיט דער קאטהאלישען גייסטליכ-קייט פיכטעט! אין דיכטע אלזא דיא פראגע אן דיא רעגיערונג, אב דיא באלד אין געזעטצען איבער דיא רעליגיאנס-פרייהייט אינבערינגען וועלל? פערנער שטעללט אין דען אנטראג: דאס הייז מאנגע דער רעגיערונג דיא ווייזונג ערטהיילט, אין זאלכעס געזעטץ וואאס אינזבערינגען!

מיניסטער-פרעזידענט טיסא אנטוארטעט הערליך: עס איזט ריכטיג, דאס דיא רעגיערונג דיא אינבערינגונג אינעס געזעטצעס איבער דיא רעליגיאנס-פרייהייט שאן פאר יאהר אין אינס-זוכט געשטעללט האטטע. דיא רעגיערונג בעריי-ערט עס וועלבסט, דאס אין פאלגע איבערהיפטער ארבייטען, אידר דיא אינזאמונג אידרעס פער-שפרעכעס בייהער ניכט מאנגלט יאר. נור אין גאנט מאנן אללעס, וואס ער פערשפריכט

אין דיעזער אנגעלעגענהייט מיינע פערווערונג מעהר עגטשטעהט, אבער עטצט איזט דיא צייט דאזו ניכט פאסענד. — דער איבערטריטט פאן אינער רעליגיאן צור אנדערן געשעהט איסערסט זעלטען אים איבערצייגונג. — אינלעגנסט דאז איך אין אינער צייטונג אינע אנגאבע, אין וועלכער אין יינגער מאנן אנגיבט, דאס ער זיך טיפען וואללע, ווען איהם דיא קאטהאליקען אינע אינ-טרעסליכע שטעללע פערשאפפען ווערדען. — ווען מאן דיא רעדע דעס הערין אידאני אים איסלאנדע דיעזע, דאנן קאנטע מאן דאך גלייבען, דאס אין אונגארן נאך אין ווייא אינס אין שפאנין, שטיער-הייפען עקסטיסטירען אוך וועלבען דיא ניכט-קאטהאליקען פערבראנגט ווערדען.

ביסמארק איבער דען קריעג.

איבער דיא איסערונג ביסמארקס בעטרעפפס דער אריענטאלישען פראגע, וואיבער ווייר שאן אים לייטארטיקעל דעס פארגען בלאטעס בעריכטעט-טען דיעזען נינמעהר נאך פאלגענדע מעלדונגען פאר: פירסט בי'ס מ'ארק נאב איינען קליינען הייז-אינטערהאלט אן וועלבעס דיא ווייטיגסטען מיטגלייעדער דעס ווייסטאגעס טהייל נאהמען, עס מאבטע 9 אוהר אבענדס געיזעזען זיין, אלס דיא הייטערע טיש-געזעללשאפט אויפשטאנד, אום זיך צו ענטפערנען דאך דער פירסט ערלאב זיך פאן דיעזעס זטעצ איזר זאגטע מיט איינגעווארטע פיינדלכקייט: „נין, מיינע הערין, זיא וואללען מיך ריכטיג שאן פערלאסען? ווייסען זיא דענן ניכט, דאס עס נינמעהר מאדע געווארדען, בייא איינעם טיש-אינטערהאלטע אובער פאליטיק צו שפרעכען? וואללען זיא דענן פאן מיר ניכט עט-וואס איבער דיא אריענטאלישע פראגע הארען?“ עס איזט נאטירליך, דאס דיא נאסטע מיט פראה-ליכעס געוויכטע ווערדער אוהרע פלאטעע איינגאה-מען, אום פאן דעם גראסען מאנגע, דער זיא לאנגע געשווייגען, עגרליך אין עגטשיידענעס ווארט איבער דיא אריענטאלישע אנגעלעגענהייט צו פער-נעהמען. נון באט פירסט ביסמארק ווייגען נאסטען פיינע צוגארען, ווערדענד פר זעלבסט זיך זיינע לאנגע פיפפע שטאפפע, אלס אללעס נין רעכט געמיטהליך ווייטער, דא בעגאנן פירסט ביסמארק וויא פאלגט:

„מיינע הערין, ווייר זינד געגעגווערטיג ניכט אים פארלאמענטע, אבער עבען ווייל ווייר בראוס אין אינעס קרייזע פאן פרינדען אונד פער-טרייטען אונס בעפינדען, קאנען ווייר איבער דיא אריענטאלישע אנגעלעגענהייט אים זיא אפפענער שפרעכען. — פאר אללעס ווייסען זיא זיך איבער-צייגט האלטען, דאס דייטשלאנד אנגעוויכטס דעס ווייסיס-טירקישען קריעגעס „אנפאר-טייאיש“ צו בלייבען בעשטרעבט זיין ווירד, זאללען עס עבען אויך צו אינעס קריעגע צווישען ענגלאנד אונד רוסלאנד קאממען, דאנן ווערדען ווייר טראכטען, דאס דיעזער ענגליש-רוסישע קריעג אויך דעס גע-בעטעס דער אויראפפאישען טירקיא בעשרענקט בלייבען, זאנסט ווערע ניכט בלאס אין אויראפפ-אישע, זאנדערן אין ווייטלייבער וועלט-קריעג צו בעפירכטען, — דא עגגלאנד אונד רוסלאנד אין אזיען גראסע בעזיטצונגען האבען, וויא אהנעהרן אין צוזאממענשטאס דיעזער ביידען מעכטע צו בעפירכטען איזט, עס מוס דאהער פערדריטעט ווערדען, דאס בייא דיעזער גולעגענהייט צווישען אייך אין ערפילונג בריינגען; אין מיניסטער יעדאך איזט נור אין מ ע ג ש, וועלכער דיא הינדער-נישסע ניכט אממער מיט ערפאלג בעקעמפפפען כאן, דער פאריזאיד, דאס דיא רעגיערונג דעס-האלב אין זאלכעס געזעטץ ניכט אינגעבראכט, ווייל זיא דען כאמפף מיט דער כאטהאלישען גייסט-ליכקייט פירכטעט, איזט ניכט ריכטיג, איבערגעגעס דערדיטש בייא אינס ווייטקלער דעלרעליגיאנס-פרייהייט: דער פאן אידאני ערזיעהנטע געגענשטאנד, דאס הייר דער איבערטרייטט צום ווידענהומע אונד דאס הייר דיא עהע צווישען ווידען אונד צום ווידענהומע איבערטרעטענען ניכט אנערקאנגט אונד דאהער אלס אונגילטיג ערקלערט ווערדען, בעריישט עבען, דאס הייר הינזיכטליך דער רעליגיאנס-פרייהייט מעהר קיינע בעשטיעדען אלס עבען נור נאך דיעזע ערסיסטירען, אונד דאס דיעזע אינגיגע בעטרעגונג עבען נור א י נ ע א ו ס נ א ה-מ ע בילדעט. איך בישטע דאהער, דאס דער ווייסטאג דיא רעגיערונג ווענען איינברינגען אי-נעס זאלכען געזעטצעס ניכט אנזיזזען מאגע, דא דיא אנגעלעגענהייט, וויא געזאגט, ניכט דרינגענד, אונד דיא רעגיערונג זיינערצייט דאס געווישטע געזעטצען איך אנגעהין איינברינגען ווערדע.

אין דער פערזאממלונג דער „אנאבהענגיגען לינקען“ פארטיא איזט אין דער זיטצונג פאם 3-טען דיעזעס דיעזער האבייכטיג געגענשטאנד ווערדער צור שפראכע געקאממען. דיא גאנצע פארטיא פאסטע דען בעשלוס: אים ווייסטאג דאפור צו שטיממען, דאס דער רעגיערונג דיא אויסדריקליכע ו ו ו ו ו ו ג ע ערטהיילט ווערדע, בינען מאגליכסט קורצער צייט אין געזעטצען איבער דיא רעליגיאנס-פרייהייט איינצובריינגען.

אבער אויך אים ווייסטאג וועלבסט כאם דער דעפוטירטע לארזילים הענעריש אין דער זיטצונג פאם 4-טען דיעזעס ווערדער צוריק; ער זאגטע אונטער אנדערעס: דער מיניסטער-פרעזי-דענט גלייבט, עס הערשע אין אונגארן אהנערן דיא רעליגיאנס-פרייהייט; אללדינג דאס גענינט ניכט: דיא רעליגיאנס-פרייהייט מיס עבען דורך אין איינעס געזעטץ מאנקציאנירט ווערדען, שאן אם 3-טען יוני 1873 הייעלט דער אינפפרינגס-ריכטער פראגע דעאך דיעע לעטצטע רעדע אים ווייסטאג איבער דיא רעליגיאנס-פרייהייט איינצובריינגען.

זא שטעהט דיא זאכע הייטע. אב יעדאך דיעזער לערם אייר עטוואס פראכטיגעס בריינגען ווייר, לאסט זיך נאך ניכט מיט בעשטיממטהייט זאגען. זאבאלד דיא ערסטע ריסיגע קאנגע אב-געפיעלט ווייר, דיפפפען דער גאנגע לערם אים דיא רעליגיאנס-פרייהייט אין עגרע נעהמען, אהנע עטוואס ערצעלט צו האבען.

אייר אין דער געסטרינגען זיטצונג דעס אינ-גאריישען ווייסטאגעס כאם אידאנים רעדע „ווענען דער רעליגיאנס-פרייהייט צור שפראכע. דער רע-פיטטע בעגאה לוקאטש זאגטע: „אך בין גאנזן גענייס דאפון, דאס דיא רעליגיאנס-פרייהייט אין אונגארן געזעטצליך איינגעפיהרט ווערדע, דאמיט אין ערפילונג בריינגען; אין מיניסטער יעדאך איזט נור אין מ ע ג ש, וועלכער דיא הינדער-נישסע ניכט אממער מיט ערפאלג בעקעמפפפען כאן, דער פאריזאיד, דאס דיא רעגיערונג דעס-האלב אין זאלכעס געזעטצען ניכט אינגעבראכט, ווייל זיא דען כאמפף מיט דער כאטהאלישען גייסט-ליכקייט פירכטעט, איזט ניכט ריכטיג, איבערגעגעס דערדיטש בייא אינס ווייטקלער רעליגיאנס-פרייהייט: דער פאן אידאני ערזיעהנטע געגענשטאנד, דאס הייר דער איבערטרייטט צום ווידענהומע אונד דאס הייר דיא עהע צווישען ווידען אונד צום ווידענהומע איבערטרעטענען ניכט אנערקאנגט אונד דאהער אלס אונגילטיג ערקלערט ווערדען, בעריישט עבען, דאס הייר הינזיכטליך דער רעליגיאנס-פרייהייט מעהר קיינע בעשטיעדען אלס עבען נור נאך דיעזע ערסיסטירען, אונד דאס דיעזע אינגיגע בעטרעגונג עבען נור א י נ ע א ו س נ א ה-מ ע בילדעט. איך בישטע דאהער, דאס דער ווייסטאג דיא רעגיערונג ווענען איינברינגען אי-נעס זאלכען געזעטצעס ניכט אנזיזזען מאגע, דא דיא אנגעלעגענהייט, וויא געזאגט, ניכט דרינגענד, אונד דיא רעגיערונג זיינערצייט דאס געווישטע געזעטצען איך אנגעהין איינברינגען ווערדע.

אין דער פערזאממלונג דער „אנאבהענגיגען לינקען“ פארטיא איזט אין דער זיטצונג פאם 3-טען דיעזעס דיעזער האבייכטיג געגענשטאנד ווערדער צור שפראכע געקאממען. דיא גאנצע פארטיא פאסטע דען בעשלוס: אים ווייסטאג דאפור צו שטיממען, דאס דער רעגיערונג דיא אויסדריקליכע ו ו ו ו ו ו ג ע ערטהיילט ווערדע, בינען מאגליכסט קורצער צייט אין געזעטצען איבער דיא רעליגיאנס-פרייהייט איינצובריינגען.

אבער אויך אים ווייסטאג וועלבסט כאם דער דעפוטירטע לארזילים הענעריש אין דער זיטצונג פאם 4-טען דיעזעס ווערדער צוריק; ער זאגטע אונטער אנדערעס: דער מיניסטער-פרעזי-דענט גלייבט, עס הערשע אין אונגארן אהנערן דיא רעליגיאנס-פרייהייט; אללדינג דאס גענינט ניכט: דיא רעליגיאנס-פרייהייט מיס עבען דורך אין איינעס געזעטץ מאנקציאנירט ווערדען, שאן אם 3-טען יוני 1873 הייעלט דער אינפפרינגס-ריכטער פראגע דעאך דיעע לעטצטע רעדע אים ווייסטאג איבער דיא רעליגיאנס-פרייהייט איינצובריינגען.

זא שטעהט דיא זאכע הייטע. אב יעדאך דיעזער לערם אייר עטוואס פראכטיגעס בריינגען ווייר, לאסט זיך נאך ניכט מיט בעשטיממטהייט זאגען. זאבאלד דיא ער

פערלאזונג

דער 1864-ער לאזע.

בייא דער אם 1. דעצעמבער 1876 אין ווען פאר־גענאמענען ציעהונג דיזער לאזע ווארדען פאלגענדע סעריען מיט דען בייגעזעטצטען געווינגנס־טען געצאגען. — אינד צייאר: 60 464 771 912 1398 1749 1759 3224 3313 3323 3477 3577 אינד 3925. פאן דיזען פערלאזטען סעריען פעל דער הייפט־טרעפפער מיט 200000 גולדי אייף ס׳ 464 נימ׳ 48; — דער צווייטע טרעפפער מיט 20000 גולדי אייף ס׳ 3925 ני׳ 3; — דער דריטטער טרעפפער מיט 15000 גולדען אייף ס׳ 771 ני׳ 28 — אינד דער פערטער טרעפפער מיט 10000 גולדען אייף ס׳ 912 ני׳ 69; — פערנער געווינגנען: יע 5000 גולדי ס׳ 771 ני׳ 44 אינד ני׳ 47; — יע 2000 גולדי ס׳ 464 ני׳ 70, ס׳ 771 ני׳ 30, ס׳ 3324 ני׳ 2; — יע 1000 גולדי ס׳ 912 נימ׳ 83, ס׳ 1759 ני׳ 34 35, ס׳ 3224 ני׳ 31, ס׳ 3313 ני׳ 38 68; — יע 500 גולדי ס׳ 464 ני׳ 72, ס׳ 912 ני׳ 13, ס׳ 1398 ני׳ 24 44 95, ס׳ 3224 ני׳ 1, ס׳ 3313 ני׳ 86 97, ס׳ 3324 ני׳ 16 19 77, ס׳ 3477 ני׳ 61 77 97, ס׳ 3925 ני׳ 42; — יע 400 גולדי ס׳ 71 ני׳ 14 82 76, ס׳ 464 ני׳ 88, ס׳ 771 ני׳ 89, ס׳ 912 ני׳ 27 79, ס׳ 1398 ני׳ 26 29 81, ס׳ 1759 ני׳ 8, ס׳ 1759 ני׳ 39 49, ס׳ 3224 ני׳ 13 90, ס׳ 3324 ני׳ 24 86, ס׳ 3477 ני׳ 46 אינד ס׳ 3925 ני׳ 7 אינד נימ׳ 35.

דיא איבריגען פערלאזטען סעריען געווינגען יע 195 גולדען.

2) דער ווינדישגרעטצ־לאזע.

בייא דער אם 1-טען דעצעמבער 1876 פאר־גענאמענען ציעהונג דיזער לאזע פעל דער הייפט־טרעפפער מיט 20000 גולדען אייף ני׳ 32869; אינד דער 2-טע טרעפפער מיט 2000 גולדי אייף ני׳ 90218; — פערנער געווינגען: יע 1000 גולדען ני׳ 9287 42628; — יע 500 גולדען ני׳ 18361 83161; — יע 100 גול׳ 1948 8611 20452 24053 31160 40657 48326 22882 22762 4798 50313 99889; יע 50 גולדען נימ׳ 31657 48231 63628 65162 71788 75360 84143 91656 97274 — אינד יע 45 גולד. נימ׳ 11198 12495 15380 20115 22090 30460 34931 50372 63381 66447 92105 אינד ני׳ 97121.

געשעפטסבעריכט

פעסטער פרייז

קאָרן 400 מעשער־צענטנער 9,80—10,20 גולד.
האפער 7,85 גולד.

קוקורוץ אלטער 6,40—6,50 גולד. נייער 5,50—5,80 גולד. —

נערסטע פיסטער 6—6,45 גול. מאלץ־וואארץ 7,20—7,70 גולד.

הירזע 5,15—5,20 גולדען.

ווייצען מעסער־ציינטנער אם 2-טען דעצעמבער 1876.

אָפּען	60	4	57	46	7
לינען	5	77	60	73	11
טריעסט	75	53	73	36	65

פרייז־ליסטע פון דער אלגעמיינען אונגארישען פרעדיט־אנשטאלט אין פעסט.

ווייצען			
קאָרן			
קוקורוץ			
נערסטע			
האפער			

לך דיא דייכען ייִדען אין פאַריז בעשווינדעלן, אים איהנען גאָלד איסצולאָכען, פּייַלן מעדקים מאַנע אין פּערציהונג, ייִנען ווי זעלבסט אייגעם פּייַלען געגענאיבער דיא יאַהרהייט איהם שפּרעכען.

* (ע י י י א ע ד ל ע י י ד ע ן א י י ם א ל ט ע ר צ י י ט.) אין בערלין עשיוו זאַעטען אין ביכרין מיט געדיכטען, איינעם דיעזער גע-דיכטע האַנדעלס פאַן צייא עדלען ייִדען איים אַלטער צייט אַב. דיא געשיכטע איהם זא דאַבאַיי-טערעסאַנט, דאַס ווי דיעזלבע הויז אין ווי-צעם מיטטהיילען יאַללען: אין האַמבורג לעבטען געמליך צייא אַרטע ייִדען, דיא געבען איינאַנדער צייא פליגע געשעפּעט מיט אַלטען קליידערן האַנטען. דער איינע הייסט ר׳ נפתלי, דער אַנדע-רע ר׳ ישכר. אבגלייך ביידע צאַהלרייכע פאַמי-לען האַנטען אויך זיי קומעדיהן עינערהנען מיסטען, נאַך עס איינער ביידען דאַך ניט איהם שטריים, ייִנען איינער צופעלליג מעהר האַנטע אלס דער אַנדערע, ווא דיעס זאַנטס איינער האַנדע-רעטען דער פאַלל צו ווי פּפּלעגט. איינסט גינג איין לאַזוני-הענדלער פאַראַיבער. ער טרעט דעם ר׳ נפתלי אין דאָן אים [2] גילדען אַז, דא שאַן אין ייִנע טאַגען דיא צייהונג זיי זאַלטען. ר׳ נפתלי זייפצעט טיפּ איינ אויד זאַגען: אין האַבע נאַך הייטע צו בעגעגען, מיסט דיא פאַן אים מיינען קינדערן בראָד קייפען צו האַנגען. לאַסטען דיא פאַר מיט אהרעם לאַזי! דער הענדלער גינג איינע שרייטע ווייטער איר טרעט דאַס לאַן דעם ר׳ ישכר צום קייפ אַן. דיעזער האַטטע צופעלליג פאַר איינער האַלבען שטונדע אַן איינעם אלטען האַנע [2] גילדען פערדיענט. ער זאַגטע דאַהער: ייִנען דיא דאַס לאַן הער, איך ווילל קייפען פיפּעלליכט האַט מיר דער דיעבע נאַטט הייטע דיא [2] גילדען עבען דעסהאַלב בעשעערט, אים מיין גלוק ווייטער צו פערזוכען! מיט דיעזען ווארטען איבערגאַב ער דעם הענדלער דיא [2] גילדען, ווי-דיעזע ער דאַס געקייפטע לאַן אין דיא דעעדע בריעפטאַשע הינינגאַב. דרייא טאָגע שפּעטער קאַם דער הענדלער אין דאַס געשעפט דעם ר׳ ישכר צו קייפען אַן אַ בריעף-קייפ: «מיר טוט» ר׳ ישכר! איהר האַבט מיט אייערעם לאַזע [100] טהאַלער געוואָנגען! דער אַרטע קליידער-הענדלער ווארד איסער זיך פאַר פּפּרייד, אלס איהם אַן איינעם פּייטאַן נאַכמיטטאַג אין דער שטאַאטס-קאַסטע בראַנגע [1000] טהאַלער איסבעצאַהלט ווארדען. ער בעשענקטע דען לאַן-הענדלער אונד עדזוכטע איהן דיא זאַכע נעהיים צו האַלטען. אלס ער דאַס נעדד דיעזעס ווייבע איבערגאַב, ווארדס ער נאַך איינע קליינע שטונדע פאַר דעם אנצינדען דער

שבת-ליכטער. מיט פּפּרייד געגעבען זאַגטע זיין דיא פראַממע פּייא צו איהרעם גלוקליכען מאַנען: «האַרסט דיא, ישכר מיין קינד, דא דיך נאַטט גע-זענדט. מיט דיא נאַך פאַר שבת איין הייליגעס נאַטטעס-געבאַט עפּפּללען; דיא מיסט געפלוך פאַן דעם געוואָנגענען געלדע דאַס פאַרגעשריבען «מעשר» געבען!» האַבערפּייט איבער דיא פראַממיקייט זייגער פּרייא, נאַהם ר׳ ישכר זאַ-פאַרט [100] טהאַלער, פערזענגלטע זיא אין איי-נעם פאַקעט אונד זאַגטע עס פער פאַסט אַן זיי-ינען פּרייזע ר׳ נפתלי, אינדעם ער זאַגטע: «איינען ווי ר׳ ע ר ן מאַנען ניכט אין ניכט, אים דעמזעלבען דאַס «מעשר» צוקאָממען צו לאַסטען. — דאַס פאַקעט לאַנגטע אַן זייגעם בעשטיממונגסאַרט נאַך שבת-מוטאַאַ אַן, אלס ר׳ נפתלי מיט זייגער פאַמיליע עבען ביי אַ טיש «מרות» זאַנגן. — עס בליעב דאַס פאַקעט ערזאַר דעם הייליגען שבת ייִנען פאַמיליע אינגאַבפּפּנעט. עיסט נאַך הבדלה פּפּנעטע ר׳ נפתלי דאַס פאַקעט אונד ווארד איסער זיך פאַר פּפּרייגעס ערשטיינען, אינדעם ער זאַ, דאַס איהן עמאַנד, דער זייגען נאַטען ניכט נאַנגטע, מיט איינעם געשענקע פאַן באַאַרען [100] טהאַלערן איבערראַשטע נאַ׳קאַנגטע ער קיין וואָרט שפּרעכען, אלס זייגע פּפּרייא זיך מיט דען וואָרטען ערהאַב: «דיא, נפתלי, פערגיס אים גליקע דאַס נאַט-טעס-געבאַט ניכט! בעפאַל ווי אים הייטע צוריק בעגעבען, מיסט דיא פאַן דעם געלדע איינעם אַרמען «מעשר» געגעבען האַבען!» איינע פּער-טעל-שטונדע שפּעטער ערשיין ר׳ נפתלי אין דער וואָהנונג זייגעס פּרייגדעס ר׳ ישכר. דער צעזעל-טע ער אייס דעם טיש בראַנקע [10] טהאַלער מיט דען וואָרטען: «ישכר ברודער! איך האַבע הייטע אין פאַרקעט מיט [100] טהאַלערן צוגעקויפט בעראַאַ-מען, איך ווייס ניכט, פאַן וועם דאַס געלד הער-ריהרט. נעמען, נאַטט האַט׳ס געגעבען, אונד איך ערפילל איינע הייליגע פּפּליכט, אינדעם איך דיר הייטע [10] טהאַלער אלס «מעשר» איבערגיבע, ניכט ברודער! איך קענע קיינען ווערדיגערן אַ-מען אלס דיך, אים איהם דאַס «מעשר» צו געבען!» — ר׳ ישכר אונד זייגע פּפּרייא זאַהען אינאַנדער פּערשטאַהלעגען בליקע אים, נאַכדעם ווי ער איהם [10] טהאַלער אַן, אים ר׳ נפתלי ניכט מערקען צו לאַסטען, ווי איהם איינגעלליג דיא [100] טהאַלער צוגעשיקט. פּפּרייליך וואַרען דיא [10] טהאַלער זאַגטען אין אַללער פּרייד איינעם אַנדערן אַרמען איבערגעבען. — אין דיעזער דאַשפּעללונג ער-בליקען ווי דאַס מיסטער עדלער ייִדען אים דער גוטען אַלטען צייט.

* (א י י נ ע ר י ע ן ג - ל א ט ע ר נ ע.) ווא אין דאַנדאַער בראַטט מעדלעט

ווירד אין קורצעם אויף איינעם פאַרגעבירגע איר-לאַנדס איינע גאַר מערקווירדיגע לאַטערנע ערריכ-טעט ווערדען. דיא ווירד אין דער שטונדע [1300] מיטיר-פּפּם נאַס בייבען. איהר ליכט ווירד זאַ העלל זיין, דאַס עס איינער בעלייכטונג מיט [2] מילליאָנען קער-צען גלייכאַמטען דורפּטע. אים נעבעלינען ווערט טער ווירד דיעזע לאַטערנע אין גראַטער טהייל אירלאַנדס בעלייכטעט ווערדען קאָנגען.

* (ד י א מ א כ ט ד ע ס ק א ט ה א-ל י ש ע ן ח ר ם.) בעקאַנגטליך וואַרדע דער אישאַלעגשע מאַנע «וויקטאָר עמאַנועל», ווייל ער דאַס אינד דען גאַנגען קרכען-שטאַאט אַן זיך גערייסען, פּפּאַס אַסטע אין דען באַנן (חרם) גע-לעגט. דא דיעס שאַן פאַר אייגער דייהע פּפּאַן דען גערעכנעט אונד דען באַנן (חרם) אַן דער אַרטע-דעם איממער «פּפּטער אונד פּפּטער» וואַר-דע געוואַנן דער קאַנג «וויקטאָר עמאַנועל אלס-באַלד דיא בעריהמטגעדע איבערצייגונג, דאַס אים דיעזער «קאַטהאָליש חרם» אין ווייגער געוואַרדהייט ניכט שאַדען ווירד. נון פּפּיליך! זאַ-לאַנגע אלדעס געזונד אונד פּרייש בליעב, קאַנגטע «וויקטאָר עמאַנועל איבער דיעזע «חרם-געשיכטע» לייכט לאַכען אונד זיינע לוסטיגען ווייצע מאַכען. אבער עס זאַלל באַלד אנדערס קאָממען. — דיא שוויעגער-טאַכטער דעס קאַנגס, דיא הערצאָגין פאַן אאַסטע, שאַרב געמיר. אין אַללען גראַפערן שטערטען איטאַליענס ווארדען דיעזעס טרייער-פאַללעס פּייערליכע נאַטטעס-דענקסטע אבגעהאַלטען. דער קאַנג «וויקטאָר עמאַנועל» ווינ-טע אבער, דאַס איך אין דאַס איינע זאַלבע טרייער-פּייער אבגעהאַלטען ווערדע אונד צוואַר אין דער פּעטערס-קירכע, «יעלכע אונטער דער אונטשטעל-באַרען הערשטאַאט דעס פאַסטעס שטערבט. דער פאַסטע יעללינגס איין דאַס דיא טרייער-פּייער צום אנדענקען דער פּערשטאָרבענען שוויעגער-טאַכ-טער דעס קאַנגס אין דער פּעטערס-קירכע אבגע-האַלטען ווערדע, ווראַר גיר אונטער דער ב ע-ד י נ נ נ נ, «וויקטאָר עמאַנועל זעלבסט, דא ער «אים חרם» איזט, אין דער פּייער זיך ניכט בעטהייליגע. דיעס «אַללעס ווראַר «וויקטאָר עמא-נועל» ניכט אין דאַס אַנדענקען אונד דאַנקען

ענגלאנד אונד רוסלאנד ניכט איך דער אויאטיש קריגן עס אייסביכע קאמפע. איינע קרעצוכטיגע פאלטיקער גלויבען, דאס דייטשלאנד עס גרעגע זעהען ווערדע, ווען אין פאלגע דיעזעס כרעגעס איך דער עסטערייך-אונגארישע שטאאט איס איינגעדר פאללע. דאס איזט פאלש. עס קאנן זאך דער פאלל איינטרעטען, וא דייטשלאנד בעשטרעבט זיין ווערד, עסטערייך-אונגארן צו אונטערשטעצען. מאנגן דיא דייטשען אין עסטערייך בלייבען, וואס זיא זונד. ווייל וואללען זיא ניכט אונס ציעהען. האבען ווייר יא אים גראסען דייטשען דייכע מיט אונס זעלבסט גענוג צו טהון. מאנגן אלזא דיא דייטשען אין עסטערייך אידער מאנגן אכטיג טרייא בלייבען. ווייר איינגעדריינס ווערדען ניכט איינגעדרען, דען עסטערייכיש-אונגארישען שטאאט מיט איינדיכטיגער פרינדשאפט צו בעגרייסען." — —

אנלעפליך איינער צווייטען טיש-אונטערהאלטונג קאם פרייטאג בייסמארק ווערדע איבער דיא עסטערייך-אונגארישע מאנארכיע צו שפרעכען. ער זאגטע בייא דעזער גלעגענהייט: „עס איזט אין איידרהיים, ווען מאן דעזען שטאאט אלס שייאר בעטראכטעט. אבשאן דער גרייג איסגלייך צווישען דען ביידען דייכס-העלפטען אין ווען איינע גראסע עריטשטערונג הערפאר-גערופען, זא איזט דיא קראפט דעזעס שטאאטעס נאך אימער ניכט געבראכען. מאן פערגעסט ניכט, דאס דיא קראפט עסטערייכס ניכט אין ווייען הויפ, זאנדערן מעהר אין באהמען, מעהרען, אונגארן אונד זיבענבירגען, זעלבסט ווען דער איסגלייך צווישען ביידען דייכס-העלפטען ניכט צו שטאנדע קאמפט, ווירדע אונגארן אללין שטארק גענוג בלייבען, דאס אונגארישע פאלק איזט פיר דאס הערדשער-הויז בעגייסטערט. מאן ווירד ערסט ערדען, ווענן קראפט דעזער שטאאט ענטפאלטען קאן, ווענן אים קרישען איינגעבליקט אללע ווייע פאלקער צו אייגער גראסען טהאט זיך איפרעפען."

איבערגעגען האט בייסמארק דיא פערזיכערונג געגעבען, בייא דער דרייטען לעזונג דעס באדגעשעטעס אים פארלאמענט זעלבסט ווייג מיינונג איבער דיא אייגנטארישע אנגלעגענהייט צו איסערן.

בייא צוויי פרעפענונג דער קאנפערענץ אין קאנסטאנטינאפעל, וועלכע ערסט אם 12-טען דיזעס מאנאטעס ערפאלגען ווירד, ווירד אין דער איינערטיגען פאלטיק אין צוגעלייגער שטעלונג שטאנד הערשען. דען גראסטען הערם מאכטן עטצט נור דיא רוסישען קריעגס-ריסטונגען. עס שטעהט בעריישט איסער צווייפעל, דאס זיך דיא

פאלליעטאן.

דער שטערן-זעהער.

(23. פארטזעטצונג.)

„מיינע הערען! (ואנטע ענדליך אל המון) איך וואל-לע צוערסט איינע אנזיכטען אונד מיינונגען אנהערען, דא-מיט איך פעללייכט פאן איך איינען בעסערען ראטה פינדעהע, אלס איך מיינעס פיינדע, דעם דון צוקק אברבנאל נאב. וויא איך אבער זעהע, ווייר אויהר ליידער נאנץ ראטהלאס, אונד וויסטעס קיינען אויסוועג צוי דעמ-טונג צו פינדען, מיט דעם מאסטס קאנגען ווייר ניכט מעהר אונטערהאנדלען; הייר ניכט עס נור צוייא וועגע: וועגען דיא מאהאמעדאנער איבער דיא נאצארענער, אונד בלייבט דאס מייייש קאנינרייך אין שפאנען נעיכטע. דאנן מיס-טען ווייר בייא דעם מייייש קאנינ דאהין ווייקען, דאס ער דען הארס-בערייקטען שפאנישען וודען ערלייבע, וך הייעהער צו פלייכטען אונד דא אינטער ווייגעס שטעצע צו וואהנען; וועגען אבער, ווא מאן אפט פערדישען מאנע, דיא נאצארענער, דאנן מיסטען ווייר דייעקט מיט קאנינ פערדי-נאנד אונטערהאנדלען. אויך קאנינ פערדינאנד איזט הארנ-נעריג, ער ווערדט מעהר אויף ווענ בעריייכעריינג אלס אויף דיא פערהעללייכונג דעס קאהאלישען גלייכגעוכט, ווייר ווערדען איהם דייייאל-הונדערט-טווענד דוקאטען אנבוי-טען, דאמיט ער אונס ششעצ אונד ניכט פערייייבע. — פיר הייטע ווייר נון אונערע בעראהטונגען צו ענדע, ווייר מיסטען אונס בעשפרענען, אך מוס הייגיס. אום צו זעהען, וואס דער קריעגס-לעיס הייער אויף דיעזע ווייליכען ווייסע צו בעריישען האט. נאטט מיט אייך!"

פערשיעדענע נייאנקייטען.

* (דייא באנק-אנגעלעגענהייט.) דיא עסטערייכישען מיניסטער זונד בעריישט געסטערן פרייה פאן הייער אבגעריייזט; אהרע בעשפרעכונגען מיט דען אונגארישען מי-ניסטערן פיהרטען צו קיינעס איינלייכע. דיא מיניסטער ערקלערטען בעריישט דעס קאנינ, דאס אונטער דען גגעגייעהטיגען פערהעלטנישען צווישען דען ביידען רעגיערונגען דיא פרעשטענדיגס ערצוגעלט ווערדען קאנן. הערר טיסא האטטע געסטערן נאכמיטטאגס אייגע רעגע-גערע איידיענגען בייס קאנינ. פאן איינער אבדאנ-קונ דער מיניסטער אזזט עטצט קיינע הערע.

* דייא „נייע פרעסע" מעלדעט דייא הייעיגע פאלגנדעס: דיא מיניסטער-קאנפערענץ אין עסטזונד ערפאללאן געבליעבען. דיא עסטערייכישע רעגיערונג ערקלערט עס פיר אונמאגליך, דען אונגארישען פאדערונגען הינזיכטליך דער באנק נאכצוגעבען. דיא אונגארישע רעגיערונג ווילל פאן איהרען בזיהערונגען אבמאכונגען קיינען איינצעלנען פינקט

ד ר ע נ ג י ש ע ר מעע דער רוסישען אנשליעסען ווערדע האהערע רוסישע אפפעזיצערע פערזיכערונ, רומעניען האבע זיך פערפפליכטעט, מיט 250 0 מאנן אונד 100 קאנאנען אן דעם קריעגע דער רוסישען ארמעע טהיילצונעהמען. — אין רוסלאנד זולבסט ווירד אבבעראלל דיא פפערדע-אסטענט-הונג מיט גראסטער שטרענגע פארגענאממען. — ווערדער איינאהנע, דער אין צור ארמעע טוינ-ליכעס פפערד האט, מיט עס פיר בילליגע בע-צאהלונג הערגעבען.

איינע נייערע דעפעשע אים קאנסטאנטינא-פעל מעלדעט: גראפ סאליסבורי האט דען אייפ-טראג, זאבאלד רוסלאנד אין דער קאנפערענץ פאן זיינער בעוועגונג בולגאריען נייכט אבלאנ-סען וויל, דיא קאנפערענץ זאפארט צו פערלאס-סען אונד דיא ענגלישען קריעגס-שיפפע, דיא פאר קאנסטאנטינאפעל שטעהען, אין בעוועגונ-גענען רוסלאנד צו זעטצען. גראפ סאליסבורי וויל בין צור ערפפנונג דער קאנפערענץ דען פערזוך מאכען, דיא טירקייא צו אבערעדען, דיא פאן איהר געפאהרעטען פערבעסערונגען אלזאנלייך פ ר י י י ל ל י נ פאפרצונגעמען, דאמיט רוס-לאנד קיינע איסרעדע צום צ י י א נ נ ג האבע, לאסט זיך נון דיא טירקייא דאצו אבערעדען, אונד ווירד רוסראנד טראטצדעם דיא בעוועגונ בולגאריענס פאהרען, דאנן קאנן דיא טירקייא מיט גראסטער געוויסהייט איך דיא ענגלישע הילפ דעכען. —

נאכלאסען, אונד ווענן אייך דיא עסטערייכישע נאציאנאל-באנק נייען באנק-שטאטטען ניכט אנגעהמען ווילל, זא ווילל זיא איינע איסלענדישע באנק זיכען, דיא אויך דיא אונגארישען פארדרעינ-גען יא איינגעהען ווירד. פאן איינער אבדאנמונ דער עטצטיגען עסטערייכישען מיניסטער קאנן קיינע רעדע זיין, דא עטצט אין עסטערייך איינע נייע אנליהיה אויפגענאממען ווירד, אונד בייא „געלד-ווערסעל" זעהט מאן ניכט גערנע איינען „פערזא נגע-ווערסעל".

* (פ אל ש ש ע 5 ג נ ל ד ע ן ש ט אא ט ס-נ א ט ע ן.) אים לייפע דעם מאנאטס נאוועמבער קאמען אן דען פערשיעדענסטען אָרטען דעם דאנדעם פאלשע 5 גולדען שטאאטס-נאטען צום פארשיין, דיא זא געלונגען זינד, דאס זעלבסט פאכ-מעגנער דיא פאלשונ ניכט לייכט בעמערקען קאנגטען. בלאס דיא ווייבליכע פיגור איך דען נא-טען האט דען רעכטען מינר ווינקעל עשוואס פערצאנען. דאס איזט דאס אללייניגע קענגצייכען דער פאלשונ. אלזא איזט עס דאך איינע ווייבליכע פיגור, וועלכע דאס געהיימנים פערראטה!

* (דיא נאכקאממענשאפט דער קאנינין פאן ענגלאנד.) זאמטטאג אבענדס פרעהעלט דיא קאנינין פאן ענג-לאנד דיא פרייהנג נאכריכט פאן דער גיעדער-קונפט איהרער ענקעלען, דער הערצאגין פאן עדינ-בורג, איהרע מאיעסטעט דיא קאנינין האט שאן בין יעטצט 16 ענגעל אונד 25 איר-ענגעל. געוויס, איינע הרבשע נאכקאממענשאפט!

* (פ ר י י ל י ן מ ע ר ק ס.) אינזערע לעזער דרפפען זיך נאך ערא ינגערן, דאס ווייר איבער אין האללענדישעס פרייליין, נאמענס מערקס בעריכטעטען, וועלכעס אלס מאנן געפלייהעט, אין דיא סערבען ארמעע אינגטאט. אין יריש-פרענצאזישעס בלאטט בריינגט נון דיא נאכריכט, דאס פרייליין מערקס ענמעהר אין פאריז איינגע-טראפפען, זיעבען שפאבען ווייס אונד נאמענגלייך דאס הערבראעישע מיט גראסער געלייפיגקייט שפריכט. פרייליין מערקס איזט זעהר בעגיסטערט פיר ירשלים אונד שפריכט איהרע פעסטע איבער-צייגונ איס, דאס דיא ירען באלד אין דאס הייי-ליגע לאנד צוריككקעהרען ווערדען. דאס ערוועהנטע בלאטט פערמוטהעט נון, דאס פרייליין מערקס אייגע ירין זין דורפפע, ווייר פערמוטהען ערא אין סערבען אנדערעס. פרייליין מערקס האט אין סערבען איהר פערמאגען אין לידער-ליכער ווייזע דורכגעפלאגען. זאבאלד איהר דאס געלד אויסגעגאנגען, ווארדע זיא אים סערבען מיט שפאטט פערייאגט. נון מאכטע זיא ווארהייג-

צעהנטעס קאפיטעל.

ווייר האבען נון לאנגע הייר אין דייעיר צייכע-הארלע צוגעבראכט, אונד וואללען אונס דארהיר יעטצט צור אבווייכסלונג ווייעדער אין דאס קאטהאלישע לאנדר בע-נעבען אום אונערע יעכא איפצוזוכען.

יעכא בעפאנד זיך נאך אימעיר אים גבייידע דער קאנינין. ווייסדעס דיע גראפ-אינקווייזיטאר בייא איהר ווארר, בעמעגטיגע זיך איהרער אייגע באנגע אונונג. דער שרעק-ליכע בליק דעס גראפ-אינקווייזיטארס אללין קאנגטע זעלבסט דעס בעהרערגעסטען מענשען אנגסט אונד פיכט איינפלא-סען, נעשטייגע דען אייגעס יאלכען קיגדע, דאס גאר יעל-טען אים דער ווארהייט דעס פאטעיס הייגיס קאם.

אינדעסען קאנגטע יעכא דיעיגן שרעקליכען בליק ניכט נעגייא פאטסען. דיעיגע בליק האטטע פיר וויא דאס אבשאפפענדסטע, אבער אייך עטוואס אנגעהענגיעס, עס ווארר אלס אב וויא אייגס אין אירהיר קיגדע-ווארהיג ווייא אים טייטע אייגען יאלכען בליק שאן נעגדעהן הטטעט.

אייגיגע מאגע נאך יענעס דענקווירדיגען אייפטיגס מיט אל המון קאם מראמאס דע מאקיגגאדא צוי קאני-גין וויאבעללא, אונד ציגעדלטע אירה, וויא שפאגיגע ווירדיגע דיעיגע שאגע צוכבעיין יעכא דאצו נעדיגגען האבען, אום דען שפאגישען קראנפיגגען צו בעגיבעיין אונד צו פערפהרען. אונד דאס אייך דער פאטטער דיעיגס מעדכגעס אין שרעקליכע צוכבעיר אויס.

(קאנינין! (אגטע דער גראפ-אינקווייזיטאר), דיא קאנגגטע דיא נגעטצטע, דיא ווייסט, דאס וויא נגבכיגטיגן דיא ווידן, דיא דען כריסטען לעבען. דער כריסט דער אייגע

ווידן לעבען, דיא איהר הערן צו אייגען אוהם גגעבען, ביסטען אין פלאמטען אויף דעס שיטטען-הייפען דיא ווגדע, דיא וויא דא מאכט אייך אין פרייגן קיגגע אויסגאהמע!— וואס ווירדע דיא וועלט זאגען, ווענן זיך דער זאהן דעס אללערפפאמסטען קאטהאלישען קאגיגס-מאאעס אין אייגע ווידן פערלעבגס? — קאגיגין! לייפערע מיר דיעיגע ווידע-מערכען אויס, ווייר בריגגען עס אאך דאס אינקווייזיציאגס-גערכס — אונד דאס ווירד דיעיגע דייגע אגס שאן דיא ווארהייט גגעשעהען!

קאגיגין איזאבעללא, וועלכע אאך איהרעס בייכס-פאטטער קיגגע באהמגיגקיגס לערגגען קאגגטע, ערבאהר-טע זיך דאך דיעיגס אגשלדיגגען מערכגגס אונד זאגטע צום גראפ-אינקווייזיטאר: „הייליגער פאטטער! איך וויל עס אייך מיט וועלבסט גגהבען, דיעיגס מערכגגן אין פער-דאך צו צייהען, איך גלייבע גיכט, דאס זיך זא אייגן אוגי-שולדיגגס קיגד צו אייגגס יאלכען גגמיגגגן צייגקע פער-ווגדען לאסגגן קאגגטע. וואהרליך, דיא אגגגעל אום הים-מעל קאגגגן קיגן גגייכס ווייגגער אגשולד צייגגגן אלס דיעיגס ווידגגגגס-מערכגגס."

„איזאבעללא! (דיעיגע מדאמאס מיט ווייגגער דאגגגג